

Таким образом, анализ перевода модной терминологии гляцевых журналов даёт основание утверждать, что переводчики большинству терминов не находят эквивалентов в русском языке и употребляют в большей степени такие методические приёмы, как описательный перевод и транскрипцию. Можно предположить, что это способствует упрощению коммуникации в глобальном пространстве, например, в Интернете, пользователям платформы Instagram будет проще добиться взаимопонимания, а также сэкономить речевые средства.

Список использованной литературы

1 Понятие моды [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://psyera.ru/4081/ponyatie-mody> – Дата доступа: 15.11.2019.

2 Веблен, Т. Теория праздного класса / Т. Веблен. – М.: Книжный дом “Либроком”, 2011. – 365, [1] с.

3 Гринев, С. В. Введение в терминоведение / С. В. Гринев – М.: Московский лицей, 1993. – 309с.

4 Транслитерация, транскрипция, калькирование. (Лексические приёмы перевода). Перевод артиклей, Понятие цепочки, Ложные друзья переводчика [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://lektsii.org/7-26010.html> – Дата доступа: 17.11.2019.

5 Golbin, P. Louis Vuitton / Marc Jacobs: In Association with the Musee des Arts Decoratifs Paris / P. Golbin. – New York.: Rizzoli International Publication, 2012. – 300 p.

6 Трансформация добавление и опущение при переводе [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://lektsii.org/13-28263.html> – Дата доступа: 18.11.2019.

7 Перевод аббревиатур [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://lektsii.org/2-77183.html> – Дата доступа: 19.11.2019.

А. Д. ДАКУКІН

(г. Гомель, УА “Гомельскі дзяржаўны
універсітэт імя Францыска Скарыны”)

СПЕЦЫФІКА АДЛЮСТРАВАННЯ НАДВОР’Я Ў ПУНКЦІРАХ А. РАЗАНАВА

Ева Лявонава ў якасці назвы аднаго са сваіх артыкулаў, прысвечаных фонасемантыцы тэкстаў Алеся Разанава, выкарыстала вядомы радок пісьменніка “Гук – “электрон” верша”. Учытаемся ў

дадзеныя словы. Як вядома, электрон уяўляе сабой элементарную часціцу, якая разам з ядром утварае атам. Адпаведна, калі гук ёсць электрон верша, то што тады будзе выступаць у якасці “ядра” паэтычнага тэксту? Пэўна, змест, сэнс. Толькі пры злучэнні ядра і электронаў утворацца атам, а верш “урэчаісніцца” толькі пры злучэнні сэнсу з гукам.

Цікавай фізіка-хімічнай аналогіяй можна скарыстацца і пры характарыстыцы жанру пункціру – кароткага разанаўскага нерыфмаванага твора, у якім асноўная роля пры фарміраванні зместу адводзіцца ўражаннем і эмацыйнаму асэнсаванню рэчаіснасці. Мы вырашылі высветліць асаблівасці выкарыстання пісьменнікам тых ці іншых слоў, частотнасць пэўных адзінак, іх сэнсавое напаяўненне, з мэтай чаго склалі спіс лексікі пункціраў, дзе адзначылі колькасць ужывання слоў (гл. [1]). У кнізе “Такая і гэтакі: талакуе з маланкай дождж” змешчана 965 пункціраў, напісаных за перыяд 1966–2017 гг.; агульная колькасць слоў тут складае 8523. Калі ж палічыць аднолькавыя словаформы, што паўтараюцца некалькі разоў, кожную за адну адзінку, то атрымаецца лічба 4195. Вынікамі даследавання нам пашчасціла падзяліцца з А. Разанавым. У зваротным лісце паэт паведаміў наступнае: “У тэксце, дзе разглядаецца лексіка пункціраў, яны раскладаюцца на лексічныя адзінкі – дыскрэты; жменя з іх апорныя, іх няшмат, як і няшмат іх у самой прыродзе, і ў тэксце гэта паказваецца. Услед чакаецца наступны крок – выявіць суадносіны паміж дыскрэтамі і хвалямі, бо якраз з суадносін дыскрэтаў і хваляў узнікаюць пункціры”. Дыскрэтнасць – гэта ўласцівасць рэчыва, якое складаецца з малекул і прамежкаў паміж імі, то бок ягоная перарывістасць. Калі мы злучым дыскрэтныя словы-малекулы з сэнсавымі хвалямі, то створацца рэчыва – пункцір. Як выявілася, самымі частымі словамі-назоўнікамі ў тэктах з’яўляюцца *дождж* (калі палічыць усе словаформы, то атрымаецца 55 ужыванняў), *сонца* і *снег* (па 36 ужыванняў). Адпаведна, звернемся падрабязней да адлюстравання з’яў надвор’я ў пункцірах, бо пісьменнік заўсёды апісвае іх адметным і цікавым чынам.

Калі паглядзець на лексіку твораў, то для характарыстыкі надвор’я ўжываюцца такія словы, як *дождж*, *дажджына*, *дажджынка*, *дажджыцца*, *залева*, *кропля*, *лужа*, *парасон* (адлюстраваныя ў 69 пункцірах); *навальніца*, *гром*, *пярун*, *грымоты*, *маланка*, *бляск*, *бліскаўка*, (іх можна бачыць у 31 тэксце); *снег*, *сняжынка*, *снежны*, *снежыцца*, *гурба*, *сумёт* (ужываюцца ў 46 творах); *вецер*, *ветраны*, *віхура*, *скразняк*, *бура* (у 27); *мароз*, *сюжжа*, *холад*, *холадна* (у 16); *туман* (у 14); *завяя*, *завіруха*, *мяцеліца*,

пурга (у 14); спёка, сухмень, спякота, сквар, жар, гарачыня (у 13), хмара, пахмурны, пахмурлівы, пахмурна, хмурны (у 12); адліга, адліжна (у 11); лёд, наледзь (у 9); імжа, імгла (у 8); шэрань, заінелы (у 5). Згадаем таксама словы *слата, слізка, пагодлівы, прахалода, крыга, палонка, яснота, капеж* і інш.

Так, пісьменнік надзяляе **дождж** стрыманасцю, далікатнасцю; той як бы саромеецца і просіць прабачэння за сапсаванае надвор’е: “Хоча сущешыць // з тым, што настала?!. // У далікатных // дотыках дождж” [2, с. 176]. Спакойнымі ўяўляюцца аўтару таксама кроплі вады, якія нячутна падаюць на зямлю, запаўняючы ўсе адтуліны і яміны, тым самым нібы выраўноўваючы паверхню лужынамі; альбо робяць своеасаблівую акупунктуру азёрам і рэкам (адна з разанаўскіх кніг, прысвечаных пункцірам, так і называецца “Дождж: возера ў акупунктуры”). Гукаў ад кропляў утвараецца вельмі мала, бо дождж ціха церусіцца, шамаціць у лістоце і ўпошакі “ссыпаецца ў адвячорак” [2, с. 254]. Каб зразумець гэты шэпт, трэба спыніцца і прыслухацца. У іншых пункцірах дождж, наадварот, паказваецца актыўным і дзейным. Напрыклад, ён імкнецца дапамагчы гаспадыні ў дамашніх клопатах, спрачаецца, выпытвае схаваныя сакрэты, “просіцца ў суразмоўцы” [2, с. 227], зазіраючы кожнаму пад парасон або ў вокны хат.

Аднак дождж можа быць даволі моцны і разбуральны. Для яго наймення паэт ўжывае слова **залева**: “У сполаху плот: // латошыць // залева сад” [2, с. 218]. Пасля такога ліўню на зямлі з’яўляецца шмат бурлівых ручаёў, а дамы “плывуць”. Калі ж да залевы дадаюцца гром і маланка, узнікаецца моцны вецер, то распачынаецца **навальніца**. Вобраз навальніцы малюецца даволі яскрава: “У споведзі дрэвы: // сюдою // ідзе навальніца – // суддзёю” [2, с. 202]. Ужо з прыведзенага прыкладу бачна, што аўтар параўноўвае гэтую прыродную з’яву са своеасаблівым судом, надзяляе здольнасцю ўплываць на лёс, то бок атаясамлівае з нечым звышнатуральным, сакральным і Боскім. Так, у час навальніцы ўсё наваколле сціхае, бо “нябёсы гавораць” [2, с. 57], прарочачы кожнаму ягоную долю і абвяшчаючы свой прысуд: “Што абяцаецца – будзе!.. // У грудзі // б’е сябе гром, // жагнаецца бліскавіца” [2, с. 149]. Маланка метафарычна атаясамліваецца паэтам з вогненнымі рэйкамі, па якіх едзе гром, яна называецца “бліскучым швом” [2, с. 116], зіхценнем у хмарах, своеасаблівым клічнікам, што знітоўвае нябёсы з рэкамі і зямлёй, а далеч яднае з блізінёй. Гром жа – гэта “валізкі вялізаныя” [2, с. 242] якія бліскаўка “вызваляе” з хмараў; ён б’е сябе ў грудзі і ўкленчвае, нібы ў малітве, з’яўляецца ганцом маланкі і вытлумачвае астатнім яе пасланні. Тут можна

бачыць уплыў традыцыйных міфалагічных уяўленняў народа, дзе паядноўваюцца паганскія і хрысціянскія матывы, калі ў асэнсаванні навальніцы адначасова маюцца адсылкі да Вераб'інай ночы і Грамніц, вобразаў Перуна і святых Юр'я, Ілы. У сувязі з азначаным вышэй цікавым з'яўляецца наступны пункт: “І звоняць званы, // і грукаюць перуны: // маланка // пайшла сустракаць Вялікдзень” [2, с. 133]. Пераемнасць народнай традыцыяй праяўляецца і ў тых пункцірах, дзе адлюстроўваюцца пэўныя прыкметы: “Рыхтуецца выстаўка?!. // Над стаўком // вывешваюць ластаўкі // навальніцу” [2, с. 222] і “Кумкаюць – // з неба // сцягваюць жабы // дождж” [2, с. 188]. Першы прыклад адсылае да вядомай кожнаму інфармацыі, што ластаўкі перад дажджом пачынаюць нізка лётаць амаль над самай паверхняй зямлі ці вады. Другі пункт звязаны з прыкметай, паводле якой жабы пачынаюць гучна кумкаць менавіта перад дажджом.

Паэт характарызуе дождж пры дапамозе некалькіх колераў. Найперш трэба назваць шэры. Менавіта так афарбаваныя вадзяныя кроплі, пахмурнае неба: “Дождж церусіцца – // дым // не бачыць, дзе неба” [2, с. 68] – дождж, дым і неба тут быццам змешваюцца разам. Шэры колер вызначаецца сваёй някідкасцю, нейтральнасцю, ён нібы раствараецца ў акаляючай прасторы. Але, нягледзячы на сваю нейтральнасць, такі колер надае рэчам глыбіню: “Спахмурнела – // і глыбіня // вярнулася наваколлю” [2, с. 66]. Вада з нябёсаў ліецца на брук і тратуары, дахі, лісце на дрэвах, ад чаго яны блішчаць, іншы раз нават становяцца люстранымі: “Ходнік – люстэрка: // у неба // уводзіць дождж” [2, с. 232]. У час навальніцы дадаецца яшчэ і чорны колер (колераў цёмных хмар), а таксама залаты (ззяе маланка).

Паводле паэта, снег – гэта своеасаблівы госць з іншага свету, нібыта пасеяны рукою зімы. Ён “за ноч авалодаў // усёю акругаю” [2, с. 121], ад чаго наўколле “бязмоўна спявае” [2, с. 47]. Снежнае бязмежжа хавае ссохлы быльнэг, траву, пажоўклае лісце і робіць краявід незвычайным, інакшым: стагі з заснежанымі вяршынямі зараз нагадваюць горы, яліны атрымалі “на кожнай галіне // па булцы снегу” [2, с. 120], а пупышкі аздобіліся ў дыядэмы, платы і вароты ў атачэнні гурбаў здаюцца зусім маленькімі і нізкімі – усё міжволі прыцягвае погляд да сябе, а да чыстага і пульхнага снегу хочацца дакрануцца рукой. На белым фоне становяцца бачныя ўсе сляды, яскрава заўважныя цяпер чырвоныя лапкі качак, пацеркі арабіны, хурма на рынку, бы зробленая з золата, чорны крумкач і сілуэты людзей – своеасаблівыя прагалы, а зімовае сонца адбівае на снезе доўгія цені. Трэба адзначыць, што, хоць слова снег і выкарыстана 36 разоў, але яго белы колер апісваецца рэдка (“бялее // на дахах снег” [2, с. 201]; яшчэ адзін выпадак – завіруха, што

параўноўваецца аўтарам з раптоўнай белай бліскавіцай: “Прабегла па вецці // белая бліскавіца // і засталася: // раптоўны снег” [2, с. 119]). Чаму ж колер адлюстроўваецца так рэдка? Прычына, магчыма, у тым, што слова снег ужо само па сабе аўтаматычна атаясаліваецца з белым колерам, таму аўтару дастаткова толькі назоўніка, каб перадаць адпаведны вобраз.

Са снегам звязаны і адметныя гукі: скрып і парыпванне (“Скрыпае снег –// рыфмуе // некага і мяне” [2, с. 184]), тупаценне новых ботаў на ганку, слізганне шуфеля, якім чысцяць сцэжку, а таксама завіруха (“Здолела: // дол // услала мелодыю // завея” [2, с. 202]). Паводле паэта, **завея** – гэта вір з халоднага ветру, які засыпае ўсю прастору снегам, забаўляецца, ствараючы тут і там свае хорамы. Снегу становіцца так багата, што завіруха сама губляе патрэбны шлях і пытае дарогу ў платоў, а сустрэўшы чалавека “хапае ў абдымкі: // рада?!” [2, с. 121]. Таксама мяцеліца “кліча ... у іншасвет” [2, с. 246], вымаўляючы імя лірычнага героя. Вельмі цікавым з’яўляецца наступны пункт: “Налёталася – // ля плота // завея спіць у намётах” [2, с. 220]. Пра якія намёты вядзецца гаворка? Пра гурбы, намеценыя ветрам; пра палатку ці шацёр; пра галаўны ўбор-намітку? Побач са снегам і завірухай часта ў творах згадваецца **мароз**, які “цалуе дзяўчыну // ў шчокі” [2, с. 254] і хапае за рукі без пальчатак, раптоўна “ўшчэпліваецца” ў маладыя дрэвы, лісце на бэзавых кустах і зялёную яшчэ траву, спыняе плынь ракі (“Маё – і прычыць мне!.. – // Ў рэчцы // шклянее лёд” [2, с. 200]). Марозным днём дубянее памытае адзенне, а ў сцюжнае паветра прабіваюцца прыемныя пахі з прыадчыненых дзвярэй кавярні. Адмысловы ж колер **шэрані** ўзнікае пры змешванні серабрыстага і белага: “Што той бок, // што гэты – // шэрань // выбеліла падбел” [2, с. 248], “У срэбры: // выносіць чарот // з вечара ў раніцу // ўзнагароду” [2, с. 198]. Ад інею аздабляецца наваколле, бо хмыз “увабраўся // у княскія строі” [2, с. 178], упрыгожыліся сцэжкі, а камяні пачалі “цвісці”.

Але нарэшце холад адступае і пачынаецца **адліга** – “вада // разводзіцца са снегам” [2, с. 83]. Краявід істотна змяняецца: знікае белізна з дахаў, у полі становяцца бачнымі сляды-праталіны, на галінах дрэў вісяць кроплі, а ў паветры шмат вадзяной пары, таму “туманіцца ў акне” [2, с. 23]. Аўтару шкада расталага снегу, які пакрыты плямінамі і ўсыпаны кроплямі капяжу, чым нагадвае сіта. Калі рэшткі снегу – “шматкі мінулага часу” [2, с. 48] – знікаюць, то на паверхні становіцца бачнай леташняя трава. Сумёты цяпер стаяць нямымі, затое ручаі спяваюць. Адліга ў адным з тэкстаў называецца міжчасем, то бок перыядам паміж тым, што было і што будзе.

Досыць часта ў пункцірах сустракаецца слова **сонца**, але яно звязваецца не толькі з надвор'ем, а і са святлом, надыходам дня. Сонца ўздываецца, абуджаючы наваколле, рухаецца па небе і ўвечары заходзіць за гарызонт; яно адбіваецца ў возеры, “акрапляе” сабой піжму, дзьмухаўцы, сланечнік, прыцягвае да сябе погляды і само нібы пераўтвараецца ў вялікае вока. Сонца “атабарылася на зямлі” [2, с. 171], стаўшы своеасаблівай агульнай юртай для ўсіх людзей. Сувязь сонца з тэмпературай паэт адлюстроўвае праз словы спёка, спякота, сухмень, гарачыня, жар, сквар. Напрыклад, ад ліпеньскай гарачыні хутка высыхаюць рэдкія дажджыны, што ўпалі на траву. Сонца ў гэты час быццам глядзіць на зямлю праз агромністае павелічальнае шкло. Усе шукаюць паратунку: хаваюцца ў цень, расшпільваюць ці здываюць адзенне (“Расхрыстаны – // на грудзях // нясе хлапец крыж: // спякота” [2, с. 274]), імкнуцца наталіць смагу глыткамі квасу, скіроўваюцца да возера і ракі, каб быць побач з вадою, бо якраз ад ракі патыхае доўгачаканай **прахалодай** і струменіцца свежае паветра: “Павеяла прахалодаю: // шле // рака прывітанне” [2, с. 105]. Вербы, якія растуць абапал вадаёма, пісьменнік называе шчаслівіцамі, таму што “такая сухмень – // а яны з ракою” [2, с. 67].

Як і іншыя праявы надвор'я, **вечер** у пункцірах апісваецца парознаму. Ён можа паціху веяць, калыхаючы былінкі і чарот, перацярушвае скошаную траву, абдымае дрэвы і нясе прахалоду, нават можа свяціцца: “Свеціцца вечер –// здзімае // з бярэзіны прамяні” [2, с. 193]. Больш моцны вечер парыпвае варотамі, гудзе, скразнякамі блукае па вуліцах, змятае апалае лісце з пляцу і хапае мінакоў за рукі, бы хоча з усімі пазнаёміцца. Хуткія віхуры бываюць у час навальніцы, буры, завеі, калі наваколле пакрываецца вадой ці снегам, а дрэвы выварочваюцца з зямлі: “У вываратнях: // віхура // атабарылася ў бары” [2, с. 155].

Густы **туман** – гэта важная прыкмета восені або адлігі ранняй вясной. Ён засцілае ўсё неба, ахінае далячыні, кладзецца на глебу і траву: “На небе туман, // на зямлі слата: // наша надвор'е?” [2, с. 68]. Праз туман нельга ўбачыць ні муры, ні людскія твары, ні цені, адно чуваць побач галасы і размовы. Ствараецца ўяўленне, быццам бы зараз “у наўколля // кружыцца галава” [2, с. 116]. Пісьменнік выкарыстоўвае таксама словы **імжа** і **імгла**. Тлумачальны слоўнік адзначае: імжа – гэта тое самае, што імгла (у 1 і 2 значэннях) [3, с. 318]. А ў адпаведным артыкуле пра імглу бачым: ‘1. Ападкі ў выглядзе вельмі дробных кропелек дажджу, крышталікі інею ў паветры, дробны снег’ і ‘2. Пялёнка туману, пылу, дыму і пад.;

смуга' [4, с. 318]. Імглой А. Разанаў найчасцей называе марыва, смугу, якая ўзнікае ноччу ці надвячоркам: “Здалечыні, // праз начную імглу // агенчыкі замігцелі: // адзіны ва ўсім наваколлі дом, // што не спіць, – // бальніца” [2, с. 58]. Імжа ж, паводле творцы, – гэта “дотык, рассяяны ў наваколлі” [2, с. 117], якраз тыя маленькія вадзяныя кроплі, што ўсюды разносяцца ў паветры.

Зразумела, што для таго, каб адлюстравачь пэўнае надвор'е, А. Разанаў не заўсёды абавязкова выкарыстоўвае назвы тых ці іншых метэаралагічных з'яў. Напрыклад, чытач лёгка разумее, што гаворка вядзецца пра мароз, калі бачыць ў тэксце дзяўчыну, якая адхуквае рукі, імкнучыся іх сагрэць; “скалелыя пальцы” [2, с. 233] гарманіста, што грае на вуліцы; абярэмак паленаў, які лірычны герой прытуляе да грудзей; мост, здзіўлены лёду на рацэ і інш. Згадка пра Каляды, а таксама “аладкі // і караваі” [2, с. 239], што кладуцца на пні, узнаўляе ў сьведомасці сумёты і зімовы час. Некаторыя назвы прыродных з'яў ужываюцца пісьменнікам і ў пераносным значэнні. Так, паэт гаворыць пра “няведанна туман” [2, с. 8], з туманам жа параўноўвае і купку блакітных незабудак, а жоўтыя дзьмухаўцы называе сонцамі.

Як бачна, у пункцірах А. Разанава адлюстроўваюцца самыя разнастайныя з'явы надвор'я, адметнасць якіх заўважная і на семантычным, і на лексічным узроўні тэкстаў. Найчасцей паэт згадвае дождж, навальніцу, снег і завіруху, вецер, туман, адлігу і інш. Менавіта яны выступаюць тымі апорнымі “дыскрэтамі”, на аснове якіх і ўзнікаюць пункціры.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1 Дакукін, А. Д. Пункціры А. Разанава: адметнасці лексікі / А. Д. Дакукін // Слово в языке, речи, тексте (к 1000-летию города Бреста) [Электронный ресурс] : электрон. сб. материалов междунар. студен. науч. конф., Брест, 17-18 мая 2019 / Брест. гос. ун-т им. А. С. Пушкина ; под общ. ред. О. А. Фелькиной. – Брест : БрГУ, 2019. – С. 32–34. – Режим доступа: lib.brsu.by.

2 Разанаў, А. С. Такая і гэтакі: талакуе з маланкай дождж : пункціры / А. С. Разанаў. – Мінск. : Маст. літ., 2018. – 278 с

3 Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы : больш за 65000 слоў / уклад. І. Л. Капылоў [і інш.]; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск : Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі, 2016. – 968 с.